

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I VÄXJÖ**

DOM
2017-05-02
Meddelad i Växjö

Mål nr
3697-16

SÖKANDE

Invexito AB, 556715-4140
Rådmansgatan 8
352 36 Växjö

Ombud: Advokaterna Per Håkansson och Carolina Sandekjer
Amber Advokater Karlskrona HB
Ronnebygatan 49
371 34 Karlskrona

KONKURRENSVERKET	
2017-05-02	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

MOTPART

Landstinget Blekinge
Affärsenheten
371 81 Karlskrona

SAKEN

Överprövning av avtals giltighet enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller Invexito AB:s ansökan och förklarar att avtalet som den 29 april 2016 slutits mellan Landstinget Blekinge och Acrinova AB är ogiltigt.

Dok.Id 151358

Postadress
Box 42
351 03 Växjö

Besöksadress
Kungsgatan 8

Telefon
0470-56 02 00
E-post: forvaltningsrattenivaxjo@dom.se
www.forvaltningsrattenivaxjo.domstol.se

Telefax
0470-255 02

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00-16:00

YRKANDEN M.M.

Landstinget Blekinge (landstinget) har den 29 april 2016 tecknat ett avtal med Acrinova AB (Acrinova) benämnt "Hyreskontrakt för lokal" avseende en ännu inte uppförd byggnad som ska inrymma en gemensam materialdepå för landstinget och Region Kronoberg.

Invexito AB (**Invexito**) ansöker nu om att avtalet mellan landstinget och Acrinova ska förklaras ogiltigt.

Landstinget bestrider bifall till Invexitos ansökan. I första hand yrkar landstinget att ansökan ska avvisas på den grunden att ansökan inte kommit in till förvaltningsrätten inom den tidfrist som anges i 16 kap. 17 § andra stycket 2 LOU. I andra hand yrkar landstinget att ansökan ska avslås på den grunden att hyresundantaget i 1 kap. 6 § LOU är tillämpligt. I tredje hand yrkar landstinget, för det fall att förvaltningsrätten skulle anse att hyresundantaget inte är tillämpligt, att avtalet ändå ska få bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse enligt 16 kap. 14 § LOU.

VAD PARTERNA ANFÖR

Invexito har till stöd för sin ansökan anfört i huvudsak följande.

Landstingets yrkande om att ansökan ska avvisas

Bestämmelsen i 16 kap. 17 § andra stycket 2 LOU är endast tillämplig när ett upphandlingsförfarande enligt lagens bestämmelser avslutats med ett tilldelningsbeslut eller annan motsvarande åtgärd. Eftersom ingen upphandling eller något upphandlingsliknande förfarande med annonsering genomförts finns inga anbudsgivare att underrätta. Landstinget var dessutom av uppfattningen att hyresundantaget gällde och hade därför ingen anledning

att vidta någon sådan åtgärd. Beskedet som landstingets företrädare lämnade till Invexito den 18 maj 2016 var endast föranlett av bolagets förfrågan, och utgjorde inte en sådan underrättelse som avses i 16 kap. 17 § andra stycket 2 LOU. Beskedet lämnades muntligen, med undantag för en kopia per e-post av hyreskontraktet utan bilagor. Hela avtalet med bilagor kom Invexito till del först i mitten av oktober 2016.

Avtalet mellan landstinget och Acrinova

Landstinget kontaktade under augusti 2015 Invexito med en förfrågan om att få hyra och specialanpassa en lokal på del av Invexitos fastighet Nättraby 23:73. Lokalen skulle inrymma en gemensam materialdepå för landstinget och Region Kronoberg. Kontakterna fortgick mellan parterna fram till december 2015. Landstingets företrädare har därvid agerat som om landstinget skulle teckna avtal med Invexito för inrättande av materialdepån i Invexitos lokal. Detta har föranlett Invexito att lägga ned arbete och kostnader i lokalen för att medverka till att landstinget skulle kunna flytta in sin verksamhet. I maj 2016 fick Invexito kännedom om att landstinget istället ingått avtal med Acrinova. Avtalet mellan landstinget och Acrinova avser lokaler i en ännu inte uppförd byggnad som ska byggas inom handelsområdet i Nättraby. Den nya etableringen är på kommunal mark avsedd för handel där det bl.a. finns behov av pålning för att byggnation ska kunna ske. Avtalet villkorades av att det skulle ske tomtavstyckning senast den 17 juni 2016. Det har emellertid visat sig att Acrinova inte har förvärvat någon mark, vilket en avstyckning normalt förutsätter. Acrinova har istället arrenderat mark av fastighetsägaren först den 17 augusti 2016. Det torde vara ovanligt att byggföretag låter konstruera en lagerlokal med en yta på 3 000 kvadratmeter utanför ett storstadsområde helt utan någon form av garanti för att lokalen vid färdigställandet blir uthyrd. I det aktuella fallet fanns en sådan garanti i form av det kontrakt som tecknades före det att byggnaden var färdigprojekterad, än mindre hyran bestämd.

Hysesundantaget

Av avtalet mellan landstinget och Acrinova framgår att hyran är 850 kr per kvadratmeter med 1,5 procent hyreshöjning från och med fjärde året. Hyres-tiden är satt till tio år, med rätt för landstinget att säga upp med avflyttning efter fem år, men med skyldighet att erlægga ett restvärde med 3 miljoner kr. Acrinovas anpassningskostnader uppgår till cirka 6 miljoner kr. Därtill kommer anpassningskostnader för plockautomater. Sammanlagt kan anpassningskostnaderna beräknas till omkring 5-10 miljoner kr. Med en anta-gen beräknad byggkostnad på 20 miljoner kr motsvarar anpassningarna cirka 40-50 procent av den totala byggnadskostnaden, vilket får anses utgöra en väsentlig anpassning till de särskilda behov landstinget har för att upp-rätta materialdepån. Den omständigheten att det aktuella avtalet innehåller krav på att hyresgästen ska ersätta anpassningskostnader till ett inte obetyd-ligt belopp - genom hyrestillägg och att erlægga ett restvärde om kontraktet inte löper minst tio år - visar också på att en väsentlig särskild anpassning gjorts utifrån landstingets krav. Dessa anpassningar är inte något som envar hyresgäst kräver. Att hyreskontraktet mellan landstinget och Acrinova inne-håller en återställningsklausul tyder på att så pass omfattande anpassningar gjorts av lokalen att det är osannolikt att det finns andra potentiella hyres-gäster utan att omfattande byggnadsarbeten måste genomföras. Byggnaden får därför anses vara speciellt anpassad i förhållande till en sedvanlig lager-lokal.

Vid en jämförelse av de ursprungliga ritningarna från den 15 februari 2016, såväl exteriört som interiört, med ritningarna från den 5 juli 2016 framgår att betydande anpassningar gjorts av fasader och öppningar samt hur hela den inre ytan fyllts med funktioner anpassade till driften av materialdepån. Av de handlingar som åtkommit genom edition kan konstateras att stora anpassningar gjorts i fundamentala delar av byggnadens konstruktion och dess allmänna funktioner under byggnationens gång. Av mejlkorrespondens

mellan landstinget och Acrinova framgår att landstinget och dess konsulter lämnat omfattande instruktioner rörande lokalens beskaffenhet och att detta påverkat hyressättningen med väsentliga belopp. Bl.a. krävdes pålning för grunden p.g.a. plockautomaternas tyngd, att golvbetongplattan förstärktes samt att epoxigolv anlades som tillägg. Betonggolvet som ursprungligen var förberett för golvvärme kunde, med hänsyn till plockautomaternas tyngd och behovet av att förankra dessa i plattan, inte inrymma golvvärme. Byggnationen fick därför förses med takvärme samt ett nytt ventilationssystem. Dessutom har golvbrunnar omdisponerats, brandskydd ändrats, elkraftsförsörjning förstärkts med kompletterande matarkabel samt ventilationen specialanpassats till materialdepåns särskilda krav innefattande byggnation av renrum och sterila packningsförhållanden. Ytterligare ett exempel på anpassningar är att den av Acrinova föreslagna takhöjden på 5,4 meter, efter begäran från landstinget och till följd av plockautomaternas höjd, anpassats till 5,7 meter, motsvarande den högsta tillåtna takhöjden enligt detaljplanen. Parterna har även förhållit sig till frågan om investeringen ska läggas på hyran eller bekostas av hyresvärdens. Oklarheter finns bl.a. om hyresvärdens (Acrinovas) åtagande för pålning, pålningskostnader och dimensionering av plattan för 50 tons belastning. Utan särskild redovisning över dessa kostnader finns skäl att anta att dessa kostnader innebär minst en fördubbling av de av landstinget angivna kostnaderna, d.v.s. från 10 miljoner kr till 20 miljoner kr. Dessa måste finansieras antingen genom en högre hyra eller på annat sätt av landstinget. Avtalet innehåller vare sig någon slutlig hyra för lokalen eller någon tillträdesdag, vilket vore brukligt om det rörde sig om en normal lagerlokal där hyresgästen inte har inflytande över hur lokalen ska inredas. Avtalet mellan landstinget och Acrinova är således ofullständigt och reglerar inte hela avtalsförhållandet.

Det är i praktiken ekonomiskt omöjligt för landstinget att flytta ut ur Acrinovas lokaler efter hyrestiden på tio år utan att drabbas av en stor förlust p.g.a. de investeringar som nedlagts i fastigheten. Landstinget har därför ett

ekonomiskt intresse i fastigheten. Överväganden att lägga anpassningarna på hyran har ändrats till att de ska finansieras direkt av landstinget. Den förändringen medför att sannolikheten för en förlängning av avtalet ökar. Detta eftersom att landstingets investeringar blir större och behöver skrivas av under längre tid än tio år för att inte skapa högre årliga kostnader för landstinget. Avtalet kommer därför med all sannolikhet att förlängas efter hyres-tiden utgång och omfatta fastighetens livslängd.

Det huvudsakliga syftet med avtalet mellan landstinget och Acrinova måste anses ha varit att landstinget skulle få uppfört en byggnad anpassad till de särskilda krav som finns för en specifik verksamhet som en materialdepå. Avtalet utgör därför en byggentreprenad och inte ett renodlat hyreskontrakt, varför undantaget i 1 kap. 6 § LOU inte är tillämpligt. Landstinget har inte vidtagit någon annonsering eller annan åtgärd för att genomföra en lagenlig upphandling innan avtal tecknades med Acrinova. Då Invexito inte har fått möjlighet att i konkurrens delta i upphandlingen har bolaget lidit skada. Avtalet mellan landstinget och Acrinova ska därför ogiltigförklaras.

Landstingets yrkande om att avtalet ska få bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse

Redan i byggmötesprotokollet från den 26 maj 2016 redovisade landstinget att tidsplanen var kritisk med hänsyn till en trångbodd befintlig verksamhet och arbetsmiljöproblem. De åberopade allmänintressena har inte varit så angelägna att de föranlett landstinget att teckna hyreskontrakt med Invexito i november 2015 avseende en redan befintlig och godkänd lokal. Detta hade i så fall inneburit tillträde mer än ett år tidigare än vad som nu i bästa fall blir fallet. Landstinget har inte heller funnit anledning att hyra andra ersättningslokaler under handläggningstidens gång. Bestämmelsen i 16 kap. 14 § LOU ska tillämpas restriktivt och förutsätter exceptionella omständigheter. Ekonomiska intressen direkt kopplade till avtalet med Acrinova kan inte anses

utgöra tvingande hänsyn till ett allmänintresse. Landstinget har inte visat att det föreligger omständigheter som gör undantaget tillämpligt.

Landstinget har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Yrkandet om att ansökan ska avvisas

Landstinget har, på begäran av Invexito, den 18 maj 2016 skriftligen underrettat Invexito om att avtal hade slutits med Acrinova samt lämnat en sammanfattning av skälen för valet. Invexito fick en kopia av hyreskontraktet och information om att Acrinovas lokal beräknades bli billigare i drift samt hade en bättre logistik. Invexito begärde inte ytterligare information förrän i oktober 2016. Landstingets besked om det ingångna avtalet lämnades inte som ett led i ett upphandlingsförfarande eftersom hyresundantaget gäller. Bestämmelsen i 16 kap. 17 § andra stycket 2 LOU förutsätter inte att den upphandlande myndigheten agerar självmant, utan hänvisar tvärtom till 9 kap. 10 § LOU som avser de fall då en leverantör begär upplysningar. Det krävs inte att en underrättelse innehåller samtliga de upplysningar som ska lämnas på begäran av en leverantör för att tidsfristen för att ansöka om ett avtals giltighet ska förkortas (jfr prop. 2009/10:180 s. 169 f.). Syftet med sexmånadersregleringen i 16 kap. 17 § andra stycket 2 LOU är att en leverantör som inte har informerats alls om att ett kontrakt tecknats ska kunna ha rimlig tid på sig att upptäcka det och därefter vidta åtgärder. Invexito inkom med sin ansökan till förvaltningsrätten först den 21 oktober 2016, d.v.s. mer än fem månader efter att bolaget fått besked om hyresavtalet med Acrinova, och således inte ens i närheten av de 30 dagar inom vilka en ansökan om överprövning ska göras.

Hysesavtalet med Acrinova

Landstinget har i cirka 20 år bedrivit gemensam depåverksamhet tillsammans med Region Kronoberg. Då verksamheten vuxit ur de befintliga lokalerna gjorde landstinget en markandsanalys och undersökte vilka befintliga lokaler som fanns att hyra inom rimligt avstånd från framförallt landstingets lokaler i Karlskrona. I augusti 2015 kom landstinget i kontakt med Invexitos företrädare med anledning av att bolaget hade en lagerlokal i Nättraby. Parterna inledde en dialog i väntan på att landstingsstyrelsen skulle fatta ett beslut om en eventuell flytt. Något kontrakt har dock inte undertecknats av parterna. Det faktum att Invexito, utan ett påskrivet hyreskontrakt, genomfört Anpassningar i sina lokaler kan landstinget inte lastas för. Den 16 november 2015 beslutade landstingsstyrelsen om flytt av materialdepån. Då landstingsstyrelsens beslut offentliggjordes blev landstinget kontaktat av andra intressenter som kunde erbjuda lagerlokaler att hyra, vilket följdes upp. Under tiden meddelades Invexito om att det fanns andra intressenter. En av intressenterna var Acrinova som hade för avsikt att bygga en lagerlokal i Nättraby i anslutning till E22. Landstinget bedömde att Acrinovas lokaler var bäst grundutformade för landstingets behov och det ekonomiskt sett mest fördelaktiga alternativet. Landstinget har inte initierat kontakten med Acrinova och inte heller skickat någon kravspecifikation avseende lokalens utformning till bolaget.

Hysesundantaget

Acrinova skulle ha byggt en lagerlokal på plats i Nättraby även om bolaget inte hade tecknat hyreskontrakt med landstinget, vilket bekräftas av såväl Acrinovas företrädare som företrädare för Karlskrona kommun i e-postmeddelande daterat den 16 december 2016. Hyreskontraktet mellan landstinget och Acrinova avser primärt tillhandahållande av lagerlokal. Av ritningarna framgår att landstinget har hyrt en i princip helt generisk lager-

lokal, d.v.s. ett tomt skal, med naturligt tillhörande personal- och administrationsutrymmen, som efter att landstinget avflyttat lätt kan hyras ut till någon annan hyresgäst som bedriver såväl förrådsverksamhet som industriverksamhet, t.ex. en verkstad. Förutom landstingets del av byggnaden finns ytterligare en lokal i byggnaden för externa hyresgäster. Enligt hyreskontraktet är landstinget skyldigt att återställa lokalen vid avflyttning. Lokalen är således inte anpassad till landstingets behov vad gäller materialdepån.

För att kunna bedriva landstingets normala depåverksamhet krävs omfattande anpassningar av lagerlokalen, vilka beräknas kosta cirka 10 miljoner kr. För att täcka behovet av de omfattande verksamhetsanpassningarna genomför landstinget projektering och kommer att använda sig av upphandlade entreprenörer, antingen via befintliga ramavtal eller genom separata upphandlingar. För dessa verksamhetsanpassningar kommer landstinget tydligt specificera entreprenaden och utöva ett bestämmande inflytande över projekteringen. Exempelvis kommer landstinget att fylla lokalen med bl.a. sterillager (inklusive särskild ventilation förutom den ventilation som Acrinova tillhandahåller i lokalen), rullband, tvätt- och desinfektionsrum, packrum, avemballeringsrum, komprimator, slussar till och från, plock- och hissautomater, förråd för brandfarliga varor samt ett antal pallplatser. Avtalet specificerar inte alls dessa delar, som inte heller kommer att utföras av Acrinova. Landstinget har efter att ha slutit avtal med Acrinova upphandlat bl.a. särskilda plock-/hissautomater vars höjd anpassats till takhöjden i Acrinovas projekterade lokaler och inte tvärtom, vilket framgår av kravspecifikationen för landstingets upphandling av hissautomater och utvärderingssammanställningen. Det stämmer inte, såsom Invexito påstår, att landstinget ska ersätta Acrinova för anpassningskostnader på 6 miljoner kr genom ett särskilt hyrestillägg. De anpassningar som landstinget planerat att genomföra med hjälp av olika entreprenörer beräknades initialt ligga på cirka 10 miljoner kr. Därtill kommer kostnaden för plockautomater om cirka 5 miljoner kr som upphandlats särskilt. Kostnaden för de anpassningar som

landstinget själv ska göra utgör således en betydande del av den totala kostnaden. Acrinova har nu avslutat byggnationen av den aktuella lagerlokalen. Den 30 december 2016 erhöll landstinget slutfaktura för samtliga de kundanpassningar som genomförts av Acrinova. Kostnaderna uppgår till 448 000 kr, och understiger därmed gränsvärdet för dirketupphandling. Den slutliga hyran är således den som anges i hyreskontraktet, d.v.s. 2 040 000 kr per år exklusive tillägg.

Då landstinget ska göra stora investeringar i en annan fastighetsägares byggnad är det naturligt att projektörerna har frågor till fastighetsägaren. Så sker alltid när landstinget behöver göra lokalanpassningar i inhyrda lokaler. Det är också naturligt att fastighetsägaren deltar vid de planerings- och projekteringsmöten som landstinget har för sina verksamhetsanpassningar i lokalerna. Däremot deltar inte landstinget i fastighetsägarens projekteringsmöten och har således inte tillgång till mötesprotokollen därifrån. Landstinget har såväl initialt, innan det att kontrakt skrevs, som i de efterföljande arbetsgruppmötena ställt frågor till och besvarat frågor från Acrinova, framfört önskemål samt uppmärksammat Acrinova på aspekter rörande bl.a. arbetsmiljö. I vissa fall har Acrinova accepterat landstingets önskemål, i andra fall inte. Det har funnits en kontinuerlig dialog mellan landstinget och Acrinova, vilket är naturligt. Lika naturligt är det att byggnadens utseende från planering till faktisk byggnation förändras. I den mån krav har framförts till Acrinova ligger de väl inom ramen för en hyresgästs vanliga krav. De kundanpassningar som genomförts av Acrinova är av mindre faktisk samt monetär omfattning och ryms inom ramen för direktupphandlingsgränsen.

Invexitos påstående att hyreskontraktet är ofullständigt och inte reglerar hela avtalsförhållandet stämmer inte. Med undantag för faktisk tillträdesdag är det ett komplett hyreskontrakt. Hade det varit fråga om en byggtreprenad hade det varit naturligt att reglera parternas förhållanden på ett helt annat sätt. Det hade funnits en kravspekifikation, hänvisning till allmänna be-

stämmelser för byggtreprenader eller motsvarande med vitesreglering. Hyreskontraktet reglerar inte några konsekvenser, t.ex. vite, om byggnaden inte uppförs inom en specifik tid. Det finns över huvud taget inte något i hyreskontraktet som skulle kunna ge landstinget en möjlighet att utöva ett bestämmande inflytande över Acrinovas uppförande av lagerlokalen. En förutsättning för hyreskontraktets giltighet är dessutom att bygglov och tomtavstyckning beviljas samt att slutligt beslut därmed kan tas i Acrinovas styrelse. Dessa tre villkor som hyreskontraktets giltighet bygger på är endast påverkbara av Acrinova, vilket ytterligare understryker det faktum att landstinget inte kan utöva ett bestämmande inflytande över byggnadens uppförande. Det kan därför ifrågasättas om landstinget med hyreskontraktet som grund initialt – innan dessa villkor var uppfyllda – ens kunde åberopa fullgörandet av byggnaden inför domstol, vilket är en absolut grundförutsättning för att det ska kunna anses vara ett offentligt byggtreprenadkontrakt (jfr EU-domstolens dom i mål C-451/08, punkterna 47 och 60-63).

Hyreskontraktet mellan landstinget och Acrinova löper i grunden på tio år. Landstinget har dock en möjlighet till uppsägning i förtid efter fem år, varvid landstinget får ersätta Acrinova med ett restvärde mellan 0,6-3,0 miljoner kr. Det faktum att restvärde reglerats har inte någon koppling till anpassningskostnaderna. Dessa har istället hanterats genom att landstinget självt upphandlat tjänster av entreprenörer och byggprojektkonsulter för att utföra anpassningarna. Avtalskonstruktionen är en ren förhandlingsfråga. Landstinget och Region Kronoberg står inom den kommande tioårsperioden inför en stor organisatorisk osäkerhet med anledning av frågan om ny indelning av landstingen i olika regioner. Då det är ytterst osäkert om de båda landstingen vid en sådan förändring kommer ha samma huvudman är det viktigt att möjlighet till uppsägning i förtid finns, och en sådan frihet kostar alltid i avtalssammanhang. Det ska även påpekas att avtalstiden inte är begränsad till tio år, utan att hyreskontraktet automatiskt förlängs med ytterligare tre år i taget om uppsägning inte sker.

Landstinget har sammanfattningsvis inte vidtagit åtgärder för att specificera utformningen av byggnaden och hyreskontraktet ger inte landstinget några formella möjligheter utöva ett bestämmande inflytande över byggnadens projektering. Landstinget har tecknat ett hyreskontrakt med Acrinova som omfattas av hyresundantaget i 1 kap. 6 § LOU och det kan inte betraktas som ett upphandlingspliktigt offentligt byggentreprenadkontrakt.

Yrkandet om att avtalet ska få bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse

För det fall förvaltningsrätten beslutar att landstingets kontrakt inte utgör ett hyreskontrakt utan en upphandlingspliktig byggentreprenad yrkar landstinget att avtalet ska få bestå med hänvisning till tvingande hänsyn till ett allmänintresse. Landstingets depåverksamhet utgör en vital del av fyra sjukhus (Karlskrona, Karlshamn, Växjö och Ljungby). Försörjning av medicinskt material är en förutsättning för att vårdverksamheten ska kunna fungera. Landstingets depåverksamhet skiljer sig därför till sitt innehåll markant från en vanlig lagerverksamhet. Den kan förvisso bedrivas i en generisk lagerlokal, men kräver omfattande verksamhetsanpassningar i lokalen. Förutom lagerhållning och distribution av s.k. ”vanligt” medicinskt material ska verksamheten bl.a. kunna hantera helt sterilt material, vilket är en särskild process som omfattas av ett helt eget regelverk. Om hanteringen inte kan ske i ändamålsenliga lokaler innebär det en risk för felaktig hantering av gods, vilket i sig utgör en stor patientsäkerhetsrisk och i värsta fall fara för patienternas liv. Det är därför inte möjligt att inrätta verksamheten i ett vanligt lagerhotell. Verksamheten har sedan länge vuxit ur sina befintliga lokaler och kan inte fortsätta i nuvarande lokaler med en bibehållen rimlig arbetsmiljö. Av bifogat protokoll från skyddsronde på materialdepån den 16 mars 2016 framgår att lokalerna utgör en allvarlig risk som egentligen skulle varit åtgärdad senast den 28 februari 2017. Det är därför ytterst brådskande för verksamheten att få tillgång till nya ändamålsenliga lokaler. De enda

lokaler som är tillräckligt stora och som kunnat möta landstingets behov avseende rimlig geografisk placering är Acrinovas och Invexitos lokaler som båda är placerade i Nättraby längs med E22. Vad gäller Acrinovas lokal så har byggnaden nu slutförts. Det är därmed inte rimligt eller ens faktiskt möjligt med en återgång av prestationerna. Invexito har på eget bevåg, utan kontrakt, gjort omfattande arbeten i sina lokaler i tydligt syfte att anpassa dem till landstingets behov. De anpassningar som landstinget vid inhyrning i andra lokaler genomför med hjälp av upphandlade leverantörer har Invexito på egen hand påtagit sig, vilket de facto är en form av förtida hyresanpassningar. Landstinget kan därför inte göra någon annan bedömning än att Invexito genom att vidta ovanstående åtgärder diskvalificerat sig och att det föreligger hinder för landstinget att hyra den erbjudna lokalen. Dessutom hyrde Invexito, redan under hösten 2016, ut sina lokaler till en mekanisk verkstad och gör så alltjämt. Eftersom Invexitos lokal inte finns tillgänglig för landstinget att hyra är Acrinovas lokal den enda ändamålsenliga och tillgängliga lokalen. Avtalet med Acrinova bör därför, av tvingande hänsyn till ett allmänintresse, få bestå.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämplig lagstiftning

Den 1 januari 2017 trädde lagen (2016:1145) om offentlig upphandling i kraft. I övergångsbestämmelserna anges dock att lagen (2007:1091) om offentlig upphandling alltjämt ska tillämpas på upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet. Då det avtal som är föremål för förvaltningsrättens prövning har ingåtts den 29 april 2016, d.v.s. före ikraftträdandet, är den sistnämnda lagen tillämplig vid bedömningen av den nu aktuella upphandlingen.

Har ansökan om överprövning kommit in i rätt tid?

Landstinget har yrkat att Invexitos ansökan om överprövning ska avvisas på grund av att den har inkommit för sent till förvaltningsrätten. Den första frågan blir således om ansökan om överprövning inkommit i rätt tid.

Enligt 16 kap. 17 § första stycket LOU ska en ansökan om överprövning av ett avtals giltighet, om inte annat följer av andra stycket, ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från det att avtalet slöts. Enligt andra stycket 2 samma paragraf ska ansökan dock ha kommit in till förvaltningsrätten innan 30 dagar har gått från det att den upphandlande myndigheten skriftligen har underrättat anbudssökandena och anbudsgivarna om att avtalet har slutits samt har lämnat en sammanfattning av sådana upplysningar som avses i 9 kap. 10 § LOU.

I förarbetena till ovan angiven bestämmelse (prop. 2009/10:180 s. 364 f.) anges bl.a. följande. Om en berörd anbudssökande och anbudsgivare inte erhållit en underrättelse gäller den längre tidsfristen som framgår av första stycket. Den kortare tidsfrist som framgår av andra stycket är motiverad av en avvägning mellan den upphandlande myndighetens intresse av att kunna avsluta en upphandling och leverantörens intresse av ett korrekt upphandlingsförfarande. Genom en publicering av en efterannons eller ett meddelande om resultatet av en upphandling eller genom en underrättelse kan berörda leverantörer, anbudssökande eller potentiella anbudssökande förväntas bli varse om tilldelningen av ett avtal och agera relativt omgående utifrån denna information.

I 9 kap. 10 § LOU anges att en upphandlande myndighet till den anbudssökande eller anbudsgivare som begär det ska lämna upplysningar om skälen för att leverantörens ansökan har avslagits eller anbud förkastats. En upphandlande myndighet ska på begäran av en anbudsgivare som har lämnat ett

godtagbart anbud lämna upplysningar om utformningen av och de relativa fördelarna med det valda anbudet samt namnet på den anbudsgivare som tilldelats kontraktet eller parterna i ramavtalet. Upplysningar enligt första och andra styckena ska lämnas snarast möjligt och senast inom 15 dagar från det att en skriftlig begäran kom in.

Förvaltningsrätten gör i denna del följande bedömning.

Av utredningen framgår att landstinget, efter begäran från Invexito, den 18 maj 2016 skickat ett e-postmeddelande till Invexito, till vilket hyreskontraktet med Acrinova bifogats. Härigenom får landstinget anses ha skriftligen underrättat Invexito om att avtal har slutits med Acrinova. Såvitt framkommit innehåller meddelandet emellertid inte någon sammanfattning av skälen för landstingets val att inte ingå avtal med Invexito och inte heller av utformningen av och de relativa fördelarna med Acrinovas anbud. Vid dessa förhållanden finner förvaltningsrätten att landstinget inte har visat att ett sådant meddelande som avses i 16 kap. 17 § andra stycket LOU har lämnats. Huvudregeln i 16 kap. 17 § första stycket LOU ska således tillämpas. Av utredningen framgår att avtalet mellan landstinget och Acrinova slöts den 29 april 2016. Invexitos ansökan om överprövning kom in till förvaltningsrätten den 21 oktober 2016, d.v.s. inom sex månader från det att avtalet slöts. Ansökan har således inkommit i rätt tid och ska därför prövas i sak.

Byggtreprenad eller förvärv av hyresrätt?

Enligt 16 kap. 4 § 2 LOU får allmän förvaltningsdomstol, efter ansökan av en leverantör som anser sig ha lidit eller kunna komma att lida skada, överpröva giltigheten av ett avtal som har slutits mellan en upphandlande myndighet och en leverantör.

I 16 kap. 13 § första stycket 1 LOU anges att rätten ska besluta att ett avtal, som har slutits mellan en upphandlande myndighet och en leverantör, är ogiltigt bl.a. om avtalet har slutits utan föregående annonsering enligt 7 kap. 1 eller 2 §, 13 kap. 2 eller 5 §, 14 kap. 5 § eller 15 kap. 4 § och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

I 1 kap. 6 § första stycket 1 LOU anges att lagen inte gäller för kontrakt som avser förvärv av fastighet, arrenderätt, hyresrätt, bostadsrätt, tomträtt, servitutsrätt eller någon annan rättighet till fastighet.

Av förarbetena till 1 kap. 6 § LOU (prop. 2006/07:128 del 1 s. 290 f.) framgår bl.a. följande. Motsvarande bestämmelser finns i artikel 16 i direktiv om offentlig upphandling (2004/18/EG). Artikel 16 innebär att undantag görs för förvärv eller hyra, oavsett finansieringsform, av mark, befintliga byggnader eller annan fast egendom eller rättigheter till sådan egendom. Det är oklart vad som i artikeln avses med undantaget för ”befintliga byggnader”. Förvärv av en befintlig byggnad, oavsett om förvärvet sker med eller utan marken, är enligt den föreslagna paragrafen förvärv av fastighet. Sannolikt avses ett fall, som berörs i anslutning till definitionen av byggentreprenadkontrakt i 2 kap. 3 §. Det kan, som utredningen anfört, t.ex. vara fråga om en myndighet som avser att hyra lokaler och som i stället för att först göra det och sedan låta bygga om dem uppdrar åt fastighetsägaren att låta utföra ombyggnaden efter myndighetens anvisningar och sedan hyra lokalerna. Regeringen ansluter sig till utredningens bedömning att definitionen av byggentreprenadkontrakt leder till att de fall som nu beskrivits blir att anse som byggentreprenader och därför omfattas av lagens bestämmelser om offentlig upphandling och att det faktum att direktivet använder uttrycket ”befintlig” byggnad i artikel 16 syftar till att klargöra att undantaget inte omfattar byggentreprenadkontrakt. Undantaget i paragrafens första stycke punkt 1 ska således inte omfatta byggentreprenadkontrakt.

Med *byggentreprenadkontrakt* avses enligt 2 kap. 3 § första stycket LOU ett kontrakt som avser utförande eller både projektering och utförande av arbete som är hänförligt till en verksamhet som anges i bilaga 1, eller medför att ett byggnadsverk realiserar, oavsett hur kontraktet utformas, enligt krav som ställs upp av den upphandlande myndigheten.

Av praxis från EU-domstolen framgår att det är kontraktets huvudsakliga syfte som avgör om det ska bedömas som ett avtal om hyra eller byggentreprenad, och inte hur stor ersättning leverantören får eller hur denna betalning sker. Omständigheter som talar för att ett avtal ska kvalificeras som ett offentligt byggentreprenadkontrakt är t.ex. att byggnadsverken uppförs enligt mycket detaljerade specifikationer från den upphandlande myndigheten avseende byggnadens uppförande, dess egenskaper och utrustning samt att dessa specifikationer går mycket längre än en hyresgästs vanliga krav på en byggnad av viss storlek (jfr EU-domstolens dom i mål C-536/07 p. 55-61). En annan förutsättning för att en avtalskonstruktion ska betraktas som ett byggentreprenadkontrakt är att myndigheten ska erhålla en prestation mot vederlag.

Även ett avtal som innehåller en utfästelse att hyra ut byggnader som ska uppföras i framtiden, och som har vissa särdrag som är utmärkande för ett hyresavtal, kan anses utgöra ett offentligt byggentreprenadkontrakt. EU-domstolen har i ett fall som avsåg ett byggnadsverk som inte hade påbörjats vid den tidpunkt då leverantören föreslog att den upphandlande myndigheten skulle ingå det aktuella avtalet ansett att huvudsyftet med avtalet var själva uppförandet av byggnadsverket, vilket med nödvändighet förutsatte att byggnadsverket därefter hyrdes ut (jfr EU-domstolens dom i mål C-213/13). För att det ska röra sig om ett offentligt byggentreprenadkontrakt krävs även att det planerade byggnadsverket motsvarar de behov som den upphandlande myndigheten angett. Så är fallet t.ex. när den upphandlande myndigheten har vidtagit åtgärder för att specificera byggentreprenaden

eller åtminstone för att utöva ett bestämmande inflytande på dess projektering (jfr EU-domstolens dom i mål C-451/08 p. 67).

Ytterligare en förutsättning för att det ska kunna vara fråga om ett offentligt byggentreprenadkontrakt, och inte ett lokalhyreskontrakt, är att den byggentreprenad som är föremål för kontraktet i fråga på ett konkret eller materiellt sätt ska utföras åt den upphandlande myndigheten och att myndigheten har ett direkt ekonomiskt intresse av byggentreprenadkontraktet. Enligt EU-domstolen kan en byggentreprenad vara av direkt ekonomiskt intresse för den upphandlande myndigheten t.ex. om den upphandlande myndigheten på rättslig grund garanteras tillgång till byggnationen för att använda den för offentliga ändamål. Det ekonomiska intresset kan även bestå i de ekonomiska fördelar som den upphandlande myndigheten kan få vid framtida användning eller överlåtelse av anläggningen, i att myndigheten bidragit ekonomiskt vid utförandet av byggentreprenaden eller i de risker som myndigheten står för det fall att byggentreprenaden blir ett ekonomiskt misslyckande. Ett ekonomiskt intresse kan således finnas även om den upphandlande myndigheten inte avser att äga hela eller delar av den uppförda anläggningen (jfr EU-domstolens dom i mål C-451/08 p. 47-52).

Förvaltningsrätten gör i denna del följande bedömning.

Enligt EU-domstolens rättspraxis är utgångspunkten att undantag från upphandlingsbestämmelserna ska tolkas restriktivt och att det är den som åberopar undantaget som ska visa på omständigheter som gör undantaget tillämpligt (jfr EU-domstolens dom i mål C-20/01 och C-28/01 och prop. 2006/07:128, del 1, s. 291). Den upphandlande myndighet som åberopar ett undantag enligt t.ex. bestämmelsen i 1 kap. 6 § LOU har således i en domstolsprocess bevisbördan för att undantaget är tillämpligt. Uppfyller den upphandlande myndigheten inte sin bevisbörda i detta avseende och myn-

digheten har ingått ett avtal med stöd av bestämmelsen kan avtalet komma att betraktas som en otillåten direktupphandling. Sanktioner kan då aktualiseras enligt bestämmelserna i 16-17 kap. LOU.

Av utredningen framgår att landstinget den 29 april 2016 har ingått avtal med Acrinova benämnt "Hyreskontrakt för lokal" avseende en ännu inte uppförd byggnad. Landstinget har gjort gällande att avtalet med Acrinova är ett renodlat hyresavtal och att hyresundantaget i 1 kap. 6 § LOU är tillämpligt. Invexito har i sin tur anfört att avtalet i själva verket avser en förtäckt byggentreprenad som landstinget varit skyldigt att upphandla i enlighet med bestämmelserna i LOU.

Det är ostridigt mellan parterna att det aktuella avtalet avser en byggnad som vid tidpunkten för avtalets ingående ännu inte hade uppförts. Det är vidare ostridigt att lokalen, avsedd att användas som en materialdepå för sjukvårdsmateriel, var i behov av omfattande anpassningar för att vara ändamålsenlig i förhållande till verksamheten.

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att även om det inte uppställs något uttryckligt krav på att det ska röra sig om en befintlig byggnad för att hyresundantaget i 1 kap. 6 § första stycket 1 LOU ska vara tillämpligt så får redan den omständigheten att en ny byggnad ska uppföras för att därefter hyras ut till en upphandlande myndighet anses tala för att det rör sig om en beställning från lokalhyresgästen, d.v.s. landstinget, av en byggentreprenad och inte ett renodlat hyreskontrakt. För att det ska röra sig om ett offentligt byggentreprenadkontrakt krävs emellertid även att byggnaden uppförts i enlighet den upphandlande myndighetens närmare instruktioner och kan anses vara särskilt anpassad efter myndighetens långsiktiga behov. Så är fallet t.ex. när den upphandlande myndigheten har vidtagit åtgärder för att specificera byggnationen eller åtminstone för att utöva ett bestämmande inflytande på dess projektering (jfr EU-domstolens domar i mål C-213/13 och C-451/08).

Invexito har till stöd för sin ansökan åberopat bevisning i form av bl.a. mejlkorrespondensen mellan landstinget och Acrinova. Av denna korrespondens framgår bl.a. följande. Acrinova har i ett e-postmeddelande den 20 januari 2016 frågat landstinget om maxvikten/kvm (d.v.s. belastningen på golvet) samt om byggnaden kan ha pelare i mitten eller om lagerdelen måste vara helt öppen. I ett e-postmeddelande den 9 februari 2016 har landstinget ställt frågor om bl.a. takhöjd, lageryta, tillgång till lastkaj, placering av portar och storleken på soprum, varvid Acrinova svarat att bolaget ”justerar och återkommer”. I ett e-postmeddelande den 10 maj 2016 har Acrinova angett att bygglovsritningarna behöver gås igenom så att portarna hamnar på rätt plats med rätt avstånd mellan varje så att de passar till det landstinget ska ha på insidan samt uppmärksammat landstinget på att själva lastkajen är borttagen och ersatt med posthus. I ett e-postmeddelande den 17 juni 2016 har Acrinova bl.a. angett att bolaget saknar information angående vilka vikter som bolaget måste dimensionera golvkonstruktionen för. I samma e-postmeddelande anger Acrinova att bolaget måste invänta landstingets upphandling av plock-/hissautomater för att golvet ska kunna konstrueras utifrån de valda plockmaskinernas punktbelastning på golvet. Vidare anger Acrinova att omfattningen av pålningsarbetet påverkar både tid och kostnad, varför bolaget kommit överens med landstinget om att skjuta på beskedet om golvkonstruktionen till dess att landstingets upphandling av plock-/hissautomater är klar. Därtill har landstinget i ett e-postmeddelande den 18 oktober 2016 uttryckt önskemål om att Acrinova ska anlägga epoxigolvet i samband med gjutningen av betongplattan, samt föreslagit att kostnaden för epoxigolvet ska läggas på hyran eftersom att garantin för golvet kommer att ligga på bolaget. Varpå Acrinova i ett e-postmeddelande samma dag svarar att det inte är några problem att lägga kostnaden för epoxigolvet på hyran samt att bolaget ska ta fram ett kostnadsförslag.

Även med beaktande av vad landstinget anfört om att Acrinova inte tillmötesgått alla de önskemål som landstinget gett uttryck för finner förvaltningsrätten att den planerade byggnaden får anses motsvara de behov som landstinget angett. Mot bakgrund av den skriftliga utredningen i form av t.ex. mejlkorrespondensen mellan landstinget och Acrinova anser förvaltningsrätten att det framstår som att landstinget har vidtagit åtgärder för att specificera uppförandet och utformningen av den aktuella byggnaden eller åtminstone för att utöva ett bestämmande inflytande på dess projektering. Vad landstinget anfört om att merparten av verksamhetsanpassningarna utförts av andra entreprenörer än Acrinova samt att dessa tjänster upphandlats separat föranleder ingen annan bedömning i denna del.

Såvitt framkommit har landstinget genom avtalet med Acrinova garanterats tillgång till den aktuella byggnaden i syfte att använda den för offentliga ändamål. Landstinget får även anses ha bidragit ekonomiskt vid uppförandet av bygganden och i de risker som myndigheten står för det fall att det blir ett ekonomiskt misslyckande. Förvaltningsrätten finner således att uppförandet av den aktuella byggnaden är av direkt ekonomiskt intresse för landstinget.

Vid en sammantagen bedömning finner förvaltningsrätten att avtalet mellan landstinget och Acrinova utgör ett byggentreprenadkontrakt och inte ett hyreskontrakt. Hyresundantaget i 1 kap. 6 § LOU är således inte tillämpligt på avtalsförhållandet mellan landstingen och Acrinova.

Landstinget har gjort gällande att hyresgästpassningarna är av en så begränsad omfattning att det inte når upp till gränsen för direktupphandling. Av den slutfaktura avseende de kundanpassningar som Acrinova utfört i den aktuella byggnaden framgår att kostnaden uppgår till 448 000 kr. Vidare framgår att anpassningarna består i VA i lagerlokal för avlopp och toaletter m.m., fuktspärr till betongplattan, ny lastkaj för kompressor, ursparning kabinettmaskin, två tillkommande dörrar i fasaden och fästplåtar för

renrum. Från och med den 1 januari 2016 är direktupphandlingsgränsen enligt LOU 534 890 kr. Slutfakturan ligger således under direktupphandlingsgränsen enligt LOU.

Som konstaterats ovan tyder utredningen på att landstinget i någon mån utövat ett bestämmande inflytande över projekteringen, dels genom önskemålet om epoxigolvet, dels genom att verksamheten med tunga plockmaskiner initierats och påverkat pålningsarbetets omfattning. Det framgår emellertid inte vad priset för dessa byggnadsåtgärder uppgått till och inte heller vem som stått för kostnaderna. Utifrån vad som framkommit förefaller det emellertid sannolikt att i vart fall kostnaden för epoxigolvet lagts på hyran och därmed belastat landstinget. Landstinget har därför inte heller visat att de kostnader som Acrinova lagt ned på anpassningar av den aktuella lagerlokalen understiger direktupphandlingsgränsen enligt LOU.

Eftersom landstinget inte har vidtagit någon annonsering eller annan åtgärd för att genomföra en lagenlig upphandling innan avtal ingicks med Acrinova har andra leverantörer uteslutits från möjligheten att lämna anbud och därigenom riskerat att lida skada. Det föreligger därmed förutsättningar för att med stöd av 16 kap. 13 § första stycket 1 LOU förklara avtalet mellan landstinget och Acrinova ogiltigt.

Tvingande hänsyn till ett allmänintresse

Enligt 16 kap. 14 § LOU ska rätten besluta att ett avtal får bestå trots att förutsättningarna för ogiltighet enligt 13 § är uppfyllda, om det finns tvingande hänsyn till ett allmänintresse.

I specialmotiveringen till bestämmelsen (prop. 2009/10:180 s. 362 f.) anförs bl.a. följande. Uttrycket tvingande hänsyn till allmänintresset förekommer inom andra områden i unionsrätten. I artikel 36 i EUF-fördraget finns t.ex.

en uppräknning av de skäl som kan utgöra grund för att inskränka den fria rörligheten. Hänsyn kan exempelvis tas till allmän säkerhet, skydd för människors liv och hälsa, folkhälsa, bibehållen ekonomisk jämvikt i det sociala trygghetssystemet, konsumentskydd och skydd av såväl tjänstemottagare som arbetstagare, rättvisa handelstransaktioner, kamp mot bedrägerier, skydd av miljö och stadsmiljö, djurhälsa, immateriella rättigheter, bevarande av det nationella historiska och konstnärliga kulturarvet, socialpolitiska och kulturpolitiska mål. Undantagen har ofta varit föremål för EU-domstolens prövning. Eftersom hänsyn till allmänintresset utgör ett skäl för undantag från den fria rörligheten, är utgångspunkten att begreppet ska tolkas restriktivt. Begränsad vikt får läggas till ekonomiska intressen inom ramen för allmänintresset. Ekonomiska intressen med direkt koppling till avtalet i fråga ska t.ex. inte anses utgöra tvingande hänsyn till ett allmänintresse. Med direkt koppling till avtalet avses, enligt direktivets artikel 2d.3, bl.a. kostnader för förseningar i samband med fullgörandet av avtalet, kostnader i samband med inledandet av ett nytt upphandlingsförfarande, kostnader i samband med byte av ekonomisk aktör samt kostnader för rättsliga skyldigheter i samband med ogiltighet. Ekonomiska intressen av att avtalets giltighet upprätthålls får dock beaktas om ogiltighet skulle leda till orimliga eller oproportionerliga följder. Stor vikt bör här läggas vid myndigheternas tillhandahållande av allmän service till samhället. Det ankommer på domstolarna att göra en skälig avvägning mellan detta allmänna intresse och leverantörens intresse av att det ingångna avtalet förklaras ogiltigt i syfte att en ny upphandling ska företas. För det fall en domstol beslutar att ett avtal ska bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse, ska tillsynsmyndigheten väcka talan om upphandlingsskadeavgift, se 17 kap. 1 och 2 §.

Förvaltningsrätten gör i denna del följande bedömning.

Landstinget har anfört att för det fall förvaltningsrätten skulle anse att det aktuella avtalet inte utgör ett hyreskontrakt utan en upphandlingspliktig byggentreprenad så ska avtalet ändå få bestå med hänvisning till tvingande hänsyn till ett allmänintresse.

Tillgången till sjukvårdsmateriel som hanterats korrekt får förvisso anses ha en naturlig koppling till möjligheten att erbjuda en god hälso- och sjukvård. Det aktuella avtalet avser emellertid endast förvaring av sjukvårdsmateriel. Förvaltningsrätten finner att vad landstinget anfört inte visar att skyddet för människors liv och hälsa riskeras för det fall materialdepån inte får flytta in i Acrinovas lokaler. De omständigheter som landstinget åberopat kan därför inte anses falla in under begreppet tvingande hänsyn till ett allmänintresse. Avtalet som den 29 april 2016 slutits mellan landstinget och Acrinova ska således förklaras ogiltigt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1D LOU)

Per Hansson
rådman

Föredragande: Ylva Nilsson

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

